№ 49 ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 19 1905 ՇԱԲԱԹ ՄԱՐՏԻ 19 № 49

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Իբրև խնամակալ ՄԱԿԱՐ ԵԿՄԱԼԵԱՆԻ՝ պարտք եմ համարում յայտնել իմ խորին շնորհակալութիւնը այն բոլոր անձանց և քահանայից Տէր Եզնիկ Երզնկեանին, Տէր-Գալուստ Արուլեանին, Տէր Զաքար Զարդեղեանին, Տէր-Գարեգին Սառաբեանին և Թանդոյեան եկեղեցու միաբան Տէր Յարութիւն Ծուղուրեանին և Տէր Սահակ Սահակեանին, որոնք, գնահատելով Եկմալեանի արած ծառայութիւնը հայոց եկեղեցուն, պատուեցին իրանց ներկայութեամբ հանգուցեալի յուղարկաւորութիւնը:

Խնամակալ Յովսէփ Վասակեան

Հանգուցեալ
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ
աշակերտները յայտնում են ազգականներին ու համակրողներին, որ կիրակի, մարտի 20 ին, առաւօտեան ժամը 12 ին, Վանքի մայր եկեղեցում կատարվելու է հոգեհանգիստ: 1—2

Վարվարա Մինաեվնա Կիւրդեանց, Եկատերինա Ստեպանովնա և Մինայ Սերգէիչ Սարգիսովները երեխաներով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին, որ առաջինի թանկագին ամուսնու, իսկ երկրորդի փեսայի՝
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՎԼՕՎԻՉ ԿԻՒՐԴԵԱՆԻ
մահվան քառասունքին հոգեհանգիստ կը կատարվի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում կիրակի, մարտի 20-ին: Հոգեհանգստի սկիզբը լինելու է $12^1/_2$ ժամին: 1—1

Կիրակի, ամսիս 20-ին, սարկավագունի կոյս
ՆՈՒՆԷ ԾՈՎԵԱՆՆԵԱՆԻ
մահվան քառասունքի օրը Կուսանաց եկեղեցում կը կատարվի ս. պատարագ և հոգեհանգիստ 12 ժամին: 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բագուի աղէտի քննութեան առիթով.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ընթերցողի օրագիրը. Հասունացած խնդրի առջև. Նամակ Բաթումից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԳՈՒԻ ԱՂԷՏԻ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ինչպէս յայտնի է մեր ընթերցողներին, Բագուի աղէտի պատճառների քննութեան համար Բարձրագոյն հրամանով նշանակված է սենատոր Կուզմինսկի, որին տրված է իրաւունք քննութիւն կատարել և աւելի լայն շրջանում, որպէս զի պարզված լինեն բոլոր այն հարցերը, որոնք առնչութիւն կարող են ունենալ Բագուի ողբերգական դէպքերի հետ:

Քննութեան նշանակվելը պէտք է գոհացնէ Կովկասի հասարակութեանը, որովհետև դա էր այն առաջին պահանջը, որը միաձայն յայտնում էին թէ Բագուի հասարակութիւնը, թէ Բագուի հասարակական հիմնարկութիւնների և թէ մեր երկրի միւս կենտրոնների, նաև մամուլի ներկայացուցիչները:

Առաջին պահանջը կատարված է:

Սակայն, որպէս զի այդ առաջին պահանջի բաւարարութիւն տալը կատարվի աջող կերպով, կարևոր է, որ քննութիւն անող անձի ձեռքը տրված լինեն այն բոլոր նիւթերը, որոնք կարող են լոյս սփռել գործի վրա: Անհրաժեշտ է, որ ոչ մի էական և բնորոշ հանգամանք չը խուսափի քննիչի հայեացքից և նա կարողանայ իր վերջնական զեկուցումը կազմել լիակատար կերպով:

Մենք ծանօթ ենք այն նիւթի հետ, որ լոյս տեսաւ մամուլի էջերում, մենք տեսել ենք և մի քանի ուրիշ վաւերաթղթեր, բայց պէտք է յայտնենք, որ բանաւոր հաղորդագրութիւններից, մասնաւոր խօսակցութիւններից մենք տեղեկացել ենք շատ պատասխանատու երևոյթների մասին, որոնք բերանից բերան անցնելով պտտում են հասարակութեան մէջ, տարածվում են ամեն տեղ, և դառնալով ընդհանուրի խօսակցութեան առարկայ՝ ստեղծում են մի որոշ տրամադրութիւն և կարծիք անձանց և հիմնարկութիւնների վերաբերութեամբ:

Որպէս զի հասարակութիւնը սխալված չը լինի, իր լսած այս ու այն պատմութիւնների շնորհիւ մեղադրանքի չենթարկի անմեղներին և առհասարակ զրպարտողի կամ գաղտնի կերպով խարդաւանքներ սարքողի անուն չը ստանայ, պարտաւոր է պահանջել մարդկանցից, որ ամեն մի պատասխանատու մեղադրական կէտ ապացուցված լինի զօրաւոր վկայութիւններով և փաստերով:

Դուք մեղադրում էք, բայց որպէս զի դուք զրպարտող չը համարվէք՝ պարտաւոր էք միջոցներ ձեռք առնել, որ ձեր ասածները հաստատվեն համոզեցուցիչ և անհերքելի առարկութիւններով:

Իսկութիւնը կամ ճշմարտութիւնը պարզելը յետ չի բերի մեզ սպանվածներին, և չի վերադարձնի մեզ կողոպտած հարստութիւնները, բայց նա կը տայ մեզ կարողութիւն մի կողմից իմանալ թէ ինչ հողի վրա են բուսել և աճել այն պատրաստութիւնները, որոնք յետոյ արտայայտվեցին այնպիսի սարսափով, իսկ միւս կողմից զգուշանալ ապագայի համար, միջոցներ ձեռք առնելով դիմադրելու մեր իրականութեան խաւար հոսանքներին ազդու եղանակով:

Եթէ մենք պահանջ էինք դնում քննութիւն նշանակելու, մենք պարտաւորութիւն էլ ունենք այդ պահանջի վերաբերութեամբ, պարտաւորութիւն, որ իր էութեամբ շատ մեծ է և պատասխանատու: Մենք պէտք է պարզենք եղելութիւնները ամենաանաչառ և մանրամասն կերպով: Այլապէս՝ մեր բոլոր ենթադրութիւնները կը հանդիսանան իբրև զրպարտութիւններ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻ ՕՐԱԳԻՐԸ

IV

Անգլիական «Times» լրագրի մէջ տպվեց կոմս Լեվ Տօլստոյի մի ընդարձակ նամակը Ռուսաստանի ներկայ դրութեան մասին: Օրվայ ամենախոշոր նորութիւնն է դա՝ Մուկդէնի ճակատամարտից յետոյ:

Տօլստոյը համաշխարհային հռչակ ունի: Ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհը—Եւրոպա և Ամերիկա—առանձին ուշադրութեամբ, առանձին մեծ հետաքրքրութեամբ է ականջ դնում մեծ գրողի ձայնին: Այս անգամ այդ ուշադրութիւնը, այդ հետաքրքրութիւնը կրկնապատիկ ու եռապատիկ մեծ է: Եւ հասկանալի է թէ ինչու: Այժմ ամբողջ աշխարհը զբաղված է Ռուսաստանի դրութեամբ: Եւ երբ այդ դրութեան մասին կարծիք յայտնողը Տօլստոյի նման մի բարձր հեղինակութիւնն է, կարելի՞ է միթէ չը լսել նրան, չը վիճել նրա դատողութիւնների առիթով:

Ռուսաստանը կանգնած է նոր կեանքի շեմքում և անհամբեր սպասում է, թէ երբ կանցնէ այդ շեմքից, երբ կը մտնէ նոր տաճարի մէջ: Ի՞նչ տաճար է դա: Հասարակութիւնը արդէն որոշել է նրա ոճը, նրա շինուածքի մանրամասնութիւնները: Ժողովրդական ներկայացուցչութիւն կառավարութեան մէջ, ազատ հիմնարկութիւններ, օրինականութիւն, որ պիտի իրագործէ անձի, խօսքի, ժողովրդի ազատութիւնը,—այս սկզբունքները արդէն ընդհանուր գծերով ընդունել է և բարձր կառավարութիւնը: Բայց դեռ տատանումներ կան, բիւրօկրատիան դեռ չէ ուզում վերջնականապէս զրկվել իր դիրքից և իրաւունքներից: Դեռ վէճ կայ, թէ արդեօք ազատական շարժումը ճի՞շտ որ պիտի տանէ ահագին պետութիւնը դէպի փառաւոր ապագայ, ինչպէս հաւատացած է ամբողջ հասարակութիւնը:

Ահա այսպիսի մի ժամանակ լսվում է Տօլստոյի ձայնը:

Հասկանալի է թէ ո՛րպիսի սրտատրոփ անհամբերութեամբ պիտի կարդար նրա նամակը ամեն մի ռուս մարդ, որ ոգևորված է իր հայրենիքի համար մի լաւագոյն ապագայ պատրաստելու գաղափարով: Արդարութեան, յաւիտենական ճշմարտութեան պաշտպան է Տօլստոյը: Նրան լսում է ամբողջ աշխարհը, որովհետև նա նոր, ուժեղ խօսք է ասում այդ աշխարհին, մի խօսք, որի մէջ մարդկային մտքին մատչելի ջանքերն են անվում, որպէս զի ձևակերպվի բարոյական կատարելագործութեան մի անսխալ վարդապետութիւն՝ մարդկային ազգը փրկելու համար:

Ի՞նչ պիտի ասէր տիտանական այդպիսի մի առաքելութիւն յանձն առած հեղինակը իր հայրենակիցների սկսած շարժման մասին: Արդեօք համակրութի՞ւն, խնդակցութի՞ւն թէ...

Ռուսաց մամուլի այն փոքրիկ մասը, որ խաւար անշարժութիւն է պաշտում, մեծ հրճուանքով փաթաթվեց Տօլստոյի այդ նամակին: Ահա ձեզ մի նշան, որ ամեն տեսակ բացատրութիւններից լաւ ցոյց է տալիս, թէ ինչ վերաբերմունք ունի Տօլստոյը դէպի մեր օրերի հասարակական տրամադրութիւնը:

Նա դատապարտում է այդ շարժումը: Նա յանցաւոր, անպիտան է համարում այն միջոցները, որոնց դիմում է ազատասիրական շարժումը իր նպատակին հասնելու համար: Եւ այդ նպատակն էլ անհիմն ու խաբուսիկ է Տօլստոյի համար: Նա քարոզում է, որ քաղաքական կազմակերպութիւնների մէջ չը պէտք է որոնել մարդու թշուառութիւնների պատճառը: Մարդը պէտք է ներքնապէս կատարելագործվի, որպէսզի կատարեալ երջանկութեան հասնէ: Քաղաքական վերածնութիւնը ոչինչ է. հարկաւոր է բարոյական վերածնութիւն:

Այս է յայտարարում Տօլստոյը աշխարհին:

Հաւատացի՞ն նրան: Համոզվե՞ց աշխարհը, որ ճշմարիտ փրկութեան ճանապարհը բարոյագէտի ցոյց տուած միջոցն է: Հաւատալու, համոզվելու համար արևմտեան Եւրոպան պիտի հրաժարվի իր նուիրագործած քաղաքական այն կարգերից, որոնք մշակվել են դարերի ընթացքում և այսօր տիրում են թէ հանրապետական և թէ միապետական երկրներում: Այդ կարգերը, ճիշտ է, իդէալական չեն, գաղափարների վերջնական մարմնացումը չեն ներկայացնում, բայց անկասկած լաւագոյն են այն կարգերից, որոնց դէմ մրցում է Ռուսաստանի ներկայ հասարակական շարժումը:

Եւ Տօլստոյի այս նոր խօսքը ոչ ոքին բաւարարութիւն չը տուեց: Արտասահմանեան մամուլը պատասխանեց, իր անբաւականութիւնը յայտնեց: Բայց արտասահմանեան մամուլը, որի համար կեանքի ուժ ստացած անհերքելի ճշմարտութիւններ են այն քաղաքական կարգերը, որոնք դատապարտվում են ռուս բարոյագէտի բերանով, չէր կարող շատ խօսել, չէր կարող իր առարկութիւնների մէջ երկար ու բարակ պաշտպանել այն քաղաքական հասկացողութիւնները, նրանք եւրօպացու համար չափազանց տարրական են, որոնք ապացոյցների կարօտ էլ չեն:

Ուրիշ տեսակ պիտի լինէր ռուսաց մամուլի վերաբերմունքը դէպի Տօլստոյի նոր խօսքը: Այստեղ արդէն պէտք էր շատ խօսել, երկար խօսել: Եւ ահա լրագրութեան մեծագոյն մասը միահամուռ, միաձայն անբաւականութեամբ դուրս է գալիս հռչակաւոր գրողի դեմ:

Մենք չենք մտնի մանրամասնութիւնների մէջ, չենք պատմի թէ լրագրական արշաւանքը ինչ ու ինչ զէնքերով է կռւում Տօլստոյի քարոզութեան դէմ: Այդ անհարին էլ է մեզ, գաւառական մամուլի մէջ աշխատողներիս համար:

Մենք միայն կընդգծենք հասարակական ահագին նշանակութիւն ունեցող երևոյթը:

Տօլստոյը—ամբողջ Ռուսաստանի փառքն ու պարծանքը: Տօլստոյը—մի մեծութիւն, որի առջև գլուխ են իջեցնում ամենքը: Բայց Տօլստոյը մի մարգարէ չէ, իր ահագին հեղինակութեամբ չէ կարողանում ճնշել մտքերը մի այսպիսի ժամանակ: Մեծ մարդու դէմ դուրս են գալիս փոքրերը և խօսում են համարձակ, համոզիչ, խօսում են չը քաշվելով իրանց փոքրութիւնից, որովհետև փոքրերին էլ տուած է երբեմն հասկանալու կարողութիւնը, փոքրերն էլ քննադատող, վերլուծող դարի զաւակներ են:

Մեծ մարդիկ հատ հատ են լինում: Նրանք իրանց անհատական խելքով, իրանց հանճարով են դուրս գալիս մարդկութեան առաջ: Բայց փոքրերը ահագին բազմութիւն են կազմում, հաւաքական մանր կարողութիւնների մի մեծ համախմբում են ներկայացնում: Դա է այն անխորտակելի ոյժը, որ պատմութիւն է ստեղծում, մարդկային կեանքը փոթորկող հոսանքները միացնում է, դուրս բերում մըրցութիւնների, յաղթանակների ասպարէզը:

Մեծ մարդը, որքան էլ հսկայ լինի իր խելքով ու տաղանդով, չէ կարող խլացնել անհատապէս փոքր, բայց համախմբումների միջոցով վիթխարի ոյժ ներկայացնող տարրերի հակաճառութիւնը: Փոքրերը զգալով իրանց կարողութեան չափը, դուրս են գալիս մեծի դէմ և խոնարհվելով հանդերձ նրա մտքի, ստեղծագործական կարողութեան առջև, շարունակելով պատուել ու մեծարել նրան, հիանալ նրա անուան ու գործի վրա, ժիր ու եռանդուն կերպով հերքում են նրան, ջրում են նրա ասածները և ապացուցանում են, որ նրա վիթխարի հեղինակութիւնը բոլորովին չէ կարող լռութիւն ու սառնութիւն տարածել այնպիսի ժամանակ, երբ նա չէ համապատասխանում հասարակական տրամադրութեան, դաւանութիւններին, պատմական բոպէի ոգուն:

Եւ խօսքը այդ համախմբված փոքրերի բազմութեանն է պատկանում:

Մարգարէներ, առաքեալներ մեր ժամանակներում չեն կարող հին տարբերի մարգարէնե-

րի բացարձակ, ամեն ինչ ճնշող հեղինակութիւնն ունենալ։

Այժմ կայ հասարակական անողորմ քննադատութիւն։ Այժմ մարդկութիւնը կարող է ամենախոշոր մեծութիւններն էլ տարրալուծել, մանր մասնիկների բաժանել և իւրաքանչիւր մասնիկ քննութեան բովի մէջ գցել։

Մի ժամանակ մարդիկ հաւատում էին, որ երկնքից ուղարկված գրքեր կան։ Այժմ եթէ երկնքից մի նոր գիրք ընկնէր, նրան ամենից առաջ դեռ կը մօտեցնէին քննութեան, վերլուծութեան բովին։

Ահա երեւոյթի ահագին նշանակութիւնը...

Լ.

ՀԱՍՈՒՆԱՑԱԾ ԽՆԴՐԻ ԱՌՋԵՒ

Մարտի 9 ին, երեկոյեան, բօրսայի կոմիտէտը խորհրդակցութեան էր հրաւիրել բօրսայի անդամներին, արդիւնաբերական և առևտրական հիմնարկութիւնների տէրերին և գլխաւոր հաշուապահներին՝ գրասենեկային պարապմունքները կանոնաւորելու համար։

Հասունացած խնդիր։

Խնդիր, որը վաղուց պէտի լուծված լինէր ինքնաբերաբար։

Բայց թէ ում յայտնի չէ, որ մեր ագաները կամաւոր կերպով որ և է օրինաւոր բան անել՝ յօգուտ աշխատող դասի, չեն սիրում։

Նրանք սիրում են միշտ բանը այն տեղը հասցնել, որ ծայրայեղութիւնների մէջ ընկնեն։

Տեղական բանւորական խնդիրը ձեզ օրինակ։

Բայց բանւորների հետ այսպէս թէ այնպէս նրանք հաշիւ են տեսնում։ Բնաւ նշանակութիւն չեն տալիս գրասենեկային աշխատողներին, ինտելիգենտ ոյժերին։

Նրանք ոչ մի վտանգ չեն սպառնում, Նրանք այնպիսի խոշոր ոյժ չեն կազմում, որ կարողանան ծայրայեղութիւնների հասնել։

Այդ կողմից նրանք, իբր թէ, արխէին են։

Բայց թոյլ կողմից օգտվելը մի անպատուաբեր միջոց է, որին չը պէտի դիմեն իրանց կրթված և օրինաւոր համարողները։

Նրանք կարող են հաւատացած և ապահով լինել, որ ինտելիգենտ ոյժերը շոգեկաթսաները չեն ջարդ ու փշուր անի, շինութիւններ քար ու քանդ անի, ահագին ժողովրդական հարստութիւններ մի քանի ժամում ոչնչացնելու վտանգին ենթարկի։

Բայց աւելի վատ, որ ի չարն են գործ դընում այդպիսի բարի հաւատը։

Չեն մտածում, որ եթէ լցվեց բաժակը և սկսեց թափել, ինտելիգենտ ոյժերն էլ իրանց կուլտուրական միջոցները կը գործադրեն իրանց ցանկութիւններին հասնելու համար։

Կարելի է և այդ տեղը չը հասցնել։

Եւ դրա համար պէտք է նրանց, այդ ոյժերին, լսել և նրանց հետ հաշիւ տեսնել։

Հէնց այդ բանը ահա չէր արել խորհրդակցութեան կազմակերպող կօմիտէտը։

Նա չէր հրաւիրել նրանց, որոնց մասին հոգալ է կամենում։

—Նրանք դեռ չեն ազնուացել այնքան, որ մեզ հետ միասին նստեն և խնդիրներ վճռեն,—մտածում է տեղական բիւրօկրատիան։

Ճիշդ այնպէս, ինչպէս Սուվօրինը մեզ հասունացած չէ համարում երդուեալների դատարանների, զեմստվօի նման կազմակերպութեան համար...

Կարող է՞ր արդեօք այդպիսի ժողովը, խորհրդակցութիւնը, օրինաւոր բան լինել։

Երբէք և ահա թէ ինչու։

Հրաւիրված հաշուապահները կամ չէին խօսի կամ թէ չէ նրանց ասածներին նշանակութիւն չէր տրվի։

Խօսողներ, դատողներ, խորհրդակցողներ և վճռողներ կը մնային միայն իրանք։

Երեւակայում եմ, թէ ինչ կը վճռէին։

Նրանք, որոնք սիրում են միայն քամել, մզել, չորացնել և դէն շպրտել։

Բայց այդ դէպքում էլ ի՞նչ խորհրդակցութիւն, ի՞նչ կօմիտէտ։

Լաւ էր, որ այդ բանը հասկացվեց հէնց սկզբում և ժողովը յետաձգվեց մի այլ անգամի, մինչև որ ծառայողները, իրանց ներկայացուցիչների միջոցով, կը ներկայացնեն իրանց կարծիքը։

—Ո՛չ թէ կարծիքը,—կաւելացնեմ ես, այլ մի շարք իրանց դրութիւնը բարւոքող պահանջներ։

Դրա մասին գիտեն արդէն իրանք «խորհրդակցողները» և այդ օրվայ մի քանի րօպէ տեւող ժողովում նրանք իրաւաբանօրէն ընդունեցին այն մասնաժողովի գոյութիւնը, որը զբաղված է հերթական, հասունացած խնդրով։

Մենք արդէն սկսել ենք։

Ո՛չ անօրէն, ոչ անխիղճ և ոչ անիրագործելի կը լինեն այդ պահանջները։

Նրանք կը լինեն այն չափով և ծաւալով, որ կապահովեն մարդու գոյութիւնը աւելի նօրմալ և վայելուչ պայմաններում։

Մի շատ բնական և հասկանալի բան։

Ինտելիգենտ, չարքաշ, նահատակ, ծառայողները մեզնից հասունութեան վկայական են պահանջում։

Այդ է նրանց պահանջը։

Կատարենք նրանց այդ ցանկութիւնը։

Ռ. Յովհանջանեանց

Բագու

ՆԱՄԱԿ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

Մարտի 10 ին

Ամսիս 6 ից սկսեց հրատարակվել դադարման ենթարկված տեղիս «Черноморскій Вѣстникъ» ռուսերէն լրագիրը՝ ժամանակաւոր խմբագրութեամբ պ. Ա. Ի. Նիկիտինի։ Ինչպէս և սպասվում էր, նոր թերթը բոլորովին բարեփոխված է ուղղութեան կողմից, գոնէ այդ կարելի է եզրակացնել մինչև այժմ լոյս տեսած (3 համար) համարներից։ Այդպիսով կարելի է մեզ ազատված համարել նախկին թերթի այն բոլոր խայտառակ թերութիւններից—տխմար վայնասուններից, անմիտ մնապարծութիւններից, ստախօսութիւններից, հայհոյանքներից և աչքակապութիւններից, որոնցով այնքան երկար տարիներ կերակրվում էին մեծ մասամբ Սև ծովի ափերում ապրող բազմացեղ ժողովուրդները։ Եւ իւրաւ, հազիւ թէ կեանքի մէջ որ և է բան այնքան անտանելի լինի, որքան երբ տեսնում էք մի օրգան, Բաթումի պէս մի իրաւ որ բազմացեղ քաղաքի մէջ, որը փոխանակ սէր, միութիւն և կուլտուրապէս առաջադիմութիւն քարոզելու, լպիրշ միմօսի զգեստ հագած, մէկին քծնում է, միւսին՝ ծաղրում, երրորդին՝ հայհոյում, չորրորդին՝ խրախուսում, հինգերորդին՝ մեծարում և այլն։

Սակայն Պալմը միայնակ չէր, որ կատարում էր այդ բոլորը։ Վրաց յայտնի գրող հանգուցեալ Ա. Կազբէկը իր «Հայրասպան» վէպի մէջ, նկարագրելով մի գիւղացի գզիրի—Գիգօլիի—սոսկալի չարագործութիւնները՝ իր ձեռքի տակ ունեցած մի խումբ ղազախների միջոցով, ասում է նա. «Եթէ Գիգօլը իր յետևից չունենար այն բռնի ոյժը, նա սովորական համեստ գիւղացիներից մէկը կը լինէր»։ Այդպէս էր և հռչակաւոր Պալմը։ Բաժանելով շրջապատ բոլոր ցեղերը իրարից, նա ազատ կերպով ոտքի տակ էր տալիս նրանցից ամեն մէկի ամենանուիրական արժանապատուութիւնը։ Նա վրացի չէր համարում գուրիացիներին, մինգրելներին, սվաններին և այլն և ոչ միայն ընդհանրապէս հայհոյում էր վրացիներին, այլ և մինչև իսկ աջողվում էր նրան այդ ժողովուրդներից իր նման տիպեր ստեղծել և իր հետ ձայնակցողներ ունենալ, որպէս էին Մաճավարիանին և ուրիշները։

Ասպարէզից քշված խմբագիրը անքաթող չէր անում նաև հայերին։ Իր տեսակներին յատուկ քօղարկված քաղաքականութեամբ մի որոշ չափով զգոյշ լինելով դէպի ռուսահայերը, մի քանի տարի առաջ տպվում էին նրա թերթում Թիւրքիայից գաղթած և Սուխումի շրջակայքում տեղաւորված հայերի մասին մօտաւորապէս հետևեալ կարծիքը պարունակող թղթակցութիւնները։ Պատելով Սուխումի շրջականերում,—գրում էր թղթակիցը,—մարդ չի կարող չը խոստովանել, որ այդ կողմերում ամենաաչքի ընկնող ընդունակ տարրը կազմում են Թիւրքիայից գաղթած հայերը։ Նրանք հրաշքներ են գործել, անանցնելի տեղերով հիանալի ճանապարհներ բացել, անտառոտ և քարքարոտ տեղերը մաքրել ու ծխախոտի արդիւնաբերութեան համար լայն ասպարէզ բացել, և այլն։ Բայց, ի հարկէ, չէ կարելի յաշտվել այն մտքի հետ, որ կարելի լինէր թոյլ տալ նրանց այդ կողմերում մնալու, այլ պէտք է մի առ ժամանակ էլ սպասել (աւելի լաւ օգտվելու նրանցից) և ապա հեռացնել նրանց այդ կողմերից ու նրանց տեղերում բնակեցնել ռուս գաղթականներին, և այլն։ Եւ իրաւ, երկու տարի չանցած այդ թղթակցութիւնների տպվելուց, հրապարակ եկաւ Սուխումի շրջանի հայերին հեռացնելու խնդիրը, որը դեռ մինչև օրս էլ ձգձգվում և վիճելի հարցերի շարքում է գտնվում...

Այո, վերոյիշեալ հրէշաւոր կարծիքը իր կողմից գրում էր մի օրգան, մի լրագիր, որի խմբագիրը երկար ժամանակ ամեն տեղ ազատ մուտք և դիրք ունէր մեր քաղաքում, որպէս մամուլի ներկայացուցիչ, որպէս մարդկային մտքի զարգացման ծառայող մշակ... Եւ դեռ երկար պիտի շարունակէր նա իր «հրէշաւոր ծառայութիւնը», եթէ ժամանակը չը փոխվէր... Արդեօք ե՞րբ պիտի արժանանայ մարդկութիւնը այն երջանիկ րօպէին, որ բոլոր այդ տեսակ խմբագիրներին և մամուլի ներկայացուցչի զգեստի տակ անպատկառ միմօսներին պատուէր այնպէս, ինչ պատւի որ վերջի վերջոյ արժանացաւ որքան հռչակաւոր, նոյնքան ողորմելի Պալմը...

Գ. Գրիգորեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պետերբուրգից հեռագրում են Н. О. լրագրին, որ Կովկասի փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվը Կովկաս կը մեկնի Մեծ. Պասի չորրորդ շաբաթվայ ընթացքում։

—

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը, աչքի առաջ ունենալով մինիստրների կօմիտէտի Բարձրագոյն հաստատված կարծիքը՝ կրօնական հարցերում ճնշումները վերացնելու մասին, կարգադրել է, որ տուգանքից ազատվեն այն անձերը, որոնք պատժված են կրօնական պատճառների համար. հրամայել է նոյնպէս Սիբիրից վերադարձնել այն 72 աղանդաւոր և դուխօբօր աքսորեալներին, որոնց աքսորել էին զինւորական ծառայութիւնից հրաժարվելու համար։

—

Կրօնական համբերատարութեան հարցերը քննելու համար նշանակված յանձնաժողովը իր մօտակայ նիստերից մէկում, ինչպէս լսել է «Новости» լրագիրը, քննութեան պէտք է ենթարկի մի շատ կարևոր հարց ամուսնական կեանքի վերաբերութեամբ. զանազան դաւանութիւնների պատկանող ծնողներն ի՞նչ իրաւունքներ ունեն արդեօք իրանց զաւակներին այս կամ այն կրօնական ծէսով մկրտելու վերաբերութեամբ։

—

Թիֆլիսի քաղաքագլուխը հեռագրով հաղորդել է Բագուի, Երևանի և Անդրկովկասի միւս քաղաքների քաղաքագլուխներին, որ դուման որոշել է ուղարկել Պետերբուրգ մի պատգամաւորութիւն, որը պէտք է անձամբ հաստատէ և պարզէ դումայի խնդիրը։ Իսկ այդ խնդիրը վերաբերում է մի շատ կարևոր հարցի. Թոյլատրել Կովկասի ժողովրդին մասնակցելու ներքին գործերի մինիստրի նախագահութեամբ տեղի ունեցող յանձնաժողովի աշխատանքներին, որոնք, համաձայն փետրվարի 18 ի Բարձրագոյն րէսկրիպտի, վերաբերվելու են պետական կարգերի և ժողովրդական կենցաղի բարելաւման հարցերին։

—

Բագու քաղաքի և նահանգի վրա սէնատօրական քննութիւն նշանակելու առիթով «Сынъ Отечества» լրագիրը մի ընդարձակ առաջնորդող է գրել (№ 17), որի մէջ պարզված են սէնատօրական վերաքննութեան տեսակները և նպատակները. մի քանի օրինակներ է բերած և ցոյց տուած, որ այդպիսի վերաքննութիւնը կախված է վերաքննիչի անձնական միտումներից, նրա ստացած հրահանգներից և ուրիշ շատ պարագաներից։ Լրագիրը ցանկալի է համարում, որ այս վերաքննութիւնն աւելի հրապարակական լինի, քան բիւրօկրատիկան։ Պէտք է զգուշանալ, որ փոխարքայի և վերաքննիչի բռնած ուղղութիւնները պառակտում չառաջացնեն առանց այն էլ թշուառ Կովկասի պառակտված ներքին կեանքում։ Լրագիրը ցոյց է տալիս, որ բազմաթիւ այդպիսի վերաքննութիւններ մնացել են լոկ թղթի վրա և անպտուղ։ «Առ այժմ, ասում է լրագիրը, պէտք է ցանկալ, որ Կուզմինսկու վերաքննութիւնը աւելի մեծ խառնաշփոթութիւն չառաջացնէ առանց այն էլ արդէն խառնաշփոթ կեանքի մէջ Կովկասում. որ որ և է անզգոյշ քայլի պատճառով նա աւելի ևս չը խառնակէ ու պատառ-պատառ չանէ այդ դժբաղդ ու թշուառութեան մէջ լողացող երկիրը»։

—

Ստացանք Չխար գիւղում աղէտից վնասված ընտանիքներին բաժանելու համար. 1) բժշկապետ Գասպարեանից 50 ր., 2) Միք. Մերուժանեանից (Բաթում) 3 ր., 3) Կրասնավօդսկից «Տարօն» խանութից Վ. Այվազեանի միջոցով 52 ր., 4) մի ոմն 1 ր. 2 կ., 5) տիկ. Արեգնազան Ալբէրտեանից (Բաթում) 3 ր., 6) Եղբ. Ալբէրտեաններից (Բաթում) 5 րուբլի, 7) փոքրիկ Շուշանիկ Ալբէրտեանից 2 ր.։ Ընդհանուր գումարը նախկին ստացածների հետ միասին 231 րուբլի 87 կօպէկ։

—

Թիֆլիսի նահանգապետը շրջաբերականով հաղորդել է հաշտարար միջնորդներին, որ չը հեռանան իրանց պաշտօնավայրերից, անյապաղ գնան այն տեղերը, ուր ծագում են գիւղացիական խառնակութիւններ, և ձեռք առնել միջոցներ նրանց հանդարտացնելու։

—

Սուխումից հեռագրում են Н. О.-ին մարտի 17 ին. «Այսօր ցերեկով, մայր եկեղեցու մօտ երկու չարամիտներ սպանութեան փորձ արին շրջանի կառավարիչ Պրօզուլեբեցկու դէմ, մի քանի անգամ զէնք պարպելով նրա վրա։ Նրանցից մէկին ձերբակալեցին, իսկ միւսին սպանեցին ոստիկանները։ Վիրաւորված է մի կին»։

—

Մարտի 16-ին Բաթում քաղաքը հրատարակված է պատերազմական վիճակի մէջ։

—

«Echo de Paris» լրագրի Պետերբուրգի աշխատակից Գաստօն Դրիւն գրում է, որ Բուլիգինի յանձնաժողովը իր պարապմունքներն սկսելու է մարտի 28-ին։ Սկզբներում ենթադրում էին, որ այդ յանձնաժողովը շատ աւելի ուշ է սկսելու իր պարապմունքները, բայց վերջին օրերս Սօլսկու բնակարանում տեղի ունեցաւ մի մասնաւոր խորհրդակցութիւն, որին մասնակցում էին Երմօլօվը, Վիտտէն, Բուլիգինը և Ֆրիշը։ Այդ մասնաւոր խորհրդակցութեան ժամանակ որոշվեց շտապեցնել ժողովրդական ներկայացուցիչների հրաւիրումը, որովհետև միմիայն այդ ներկայացուցիչները կարող են այսօր հանել Ռուսաստանն այն ծանր վիճակից, որի մէջ նա գտնվում է ներկայումս։

—

Քութայիսից հաղորդում են, որ գիւղախըմբական պրիստաւ Մախարաձէն, որ նոր էր նշանակվել Լէչխումի շրջանի վրա, մարտի 13-ին սպանվել է անյայտ անձերի ձեռքով։

—

Մարտի 1 ին Գօրի քաղաքի քաղաքային դպրոցի աշակերտները փողոցային անկարգութիւններ առաջացրին, խմբով անցնելով փողոցներով և իգական գիմնազիայի լուսամուտները կոտրատելով։ Երբ ոստիկանութիւնը մօտենում է, նրանք վայր են նետում իրանց կարմիր դրօշակը և փախչում։

—

Գօրուց գրում են Н. О.-ին, որ Վայդէն Բառոնի և իշխան Լ. Ջանդիէրիի ուղևորութիւնը Գօրու գաւառում կատարեալ անյաջողութիւն ունեցաւ, որովհետև ամեն տեղ գիւղացիները պնդում էին, որ իրանք հող չունեն, որ իրանց պէտք է անվարձ տրվեն հողատէրերի և պետական հողերը, որ ոչնչացվեն գիւղական դատարանները և նոյն իսկ դպրոցները, որոնք ծանր բեռի նման ճնշում են իրանց տնտեսական կեանքը։—Վերեւում յիշված պաշտօնեաները մօտ մի շաբաթ շրջում էին զանազան գիւղերում, այն ինչ այդ ժամանակում գիւղացիներն անկարգութիւններ սկսեցին անել, որոնք վերջին օրերում ահագին չափեր ստացան։ Ցխինվալում, Ախալսօփէլիում և Դիցի գիւղերում այրել են դիւանատները, քշել են գիւղական պաշտօնեաներին. Նիչբիսիում այրել են իշխան Էրիստովի անտառը, ստիպել են իշխան Ցիցիանօվներին փախչել. Տիղվա-թավի և Կարելի գիւղերում այրել են գիւղական դիւանատունը, Բէրայում այրել են Ասիկօ Էրիստովի տունը, իսկ Տաշիկարիում Գանգէլիի տունը. Սկրա գիւղում այրել են եղբ. Փիրզօնեանների շէնքերը և այգին. Կարալեթում գիւղացիները պահանջեցին և գրաւոր հրաժարումն ստացան հաշտարար միջնորդ Միխ. Էրիստովից՝ իր արօտներից հրաժարվելու մասին, որով նա խոստանում է իր սեփական հողերը ձրի նուիրել գիւղացիներին։

—

Ստացանք «Ազգագրական Հանդէսի» XII գիրքը, որ նոր լոյս տեսաւ և ունի հետաքրքրական բովանդակութիւն։ Գրքի մէջ կան պատկերներ և առանձին թղթի վրա Շարուր-Դարալագեազի ու Հին-Նախիջևանի գաւառների բաւական աջող քարտէզը։

—

«Слово» լրագիրը լսել է, որ Կովկասի քաղաքացիական մասի կառավարչապետ նշանակվում է Արքունիքի մինիստրի խորհրդի անդամ Վ. Ս. Կրիվենկօն։

—

«Нов.» լրագիրը հաղորդում է, որ ներքին գործերի մինիստրի նախագահութեամբ կազմվող յանձնաժողովին, որը մշակելու է օրէնքներ զեմսկի սօբօր հրաւիրելու համար, պէտք է մասնակցութեան հրաւիրվեն միայն գնման

ունեցող 34 նահանգների ներկայացուցիչները. Ռուսաստանի միւս նահանգների ու շրջաններից ոչ ոք չը պէտք է հրաւիրվի Բուլիգինի այդ կօմիսսիային մասնակցելու։

—

«Մշակի» № 47 ում Չխարի հրկիզեալների օգտին ստացված նուէրների մէջ գրված է «3 րուբլի ստացված փոքրիկ Խրիստափոր Աբէլեանից», լինելու է «փոքրիկ Խրիստափոր Լազարեանից»։

—

Պետերբուրգի արուարձան Մալաեա Օխտայի բնակիչներից մէկը հաղորդում է «Русь» լրագրին Օխտայի բաժնի պրիստաւի մի զարմանալի կարգադրութիւնը։ Մօտ օրերս այդ պրիստաւը ժողովել է իր մասի բոլոր դռնապաններին և նրանց բառացի կերպով տուել է հետևեալ հրամանը. «Հէնց որ կը տեսնէք որ և է կասկածելի անձ, կը լսէք որ և է խօսակցութիւն կառավարութեան մասին, անմիջապէս օձիքից բռնեցէք և ուղղակի ինձ մօտ քարշ տուէք.—դրա համար կը ստանաք 5-ից մինչև 10 րուբլի նուէր»։

—

Դվինսկից գրում են «С. От.» լրագրին. «Գիւղացիական խառնակութիւններն ամենից առաջ սկսվեցին այն գիւղախմբերում, որոնց բնակիչները նախկին զինուորական բնակիչների սերունդներն են, իսկ յետոյ այդտեղից տարածվեցին աւելի հեռու։ Շարժումն ամենից առաջ արտայայտվեց խմբովին հաւաքվելու և անտառներ կտրելու մէջ։ Որոշված օրը շրջակայ գիւղերի տղամարդիկը հաւաքվում էին մեծ խմբերով, մօտ 800 մարդ, և բոլորովին կտրում անտառները, մաքրում, յաճախ և ծեծում ձեռք ընկած գիւղական կառավարութեան անձերին, ուրեադնիկներին և այլն։ Վարչութիւնը նախ փորձեց ազդել գիւղացիների վրա խօսքով, բայց այդ չաջողվեց. այն ժամանակ զօրք բերին տուին, բայց զօրքը դրական միջամտութիւն ցոյց չը տուեց։ Յարաբերութիւնները սրվեցին. 6 կալուածներում գիւղացիները կործանեցին և այրեցին բոլոր շէնքերը, կոտրատեցին կահ-կարասիները, սատկացրին տաւարները։ Այն ժամանակ խառնակութեան վայրը գնաց նահանգապետը։ Սպանվածների և վիրաւորների ընդհանուր թիւը դեռ չէ որոշված, իսկ ձերբակալվածների թիւը, լուրերին նայելով, հասնում է 500 ի։ Խառնակութիւնը դադարեց, բայց, ինչպէս վկայում են գիւղացիները, հազիւ թէ երկար ժամանակով։ Ձերբակալվածներին զետեղել են Դվինսկի բանտերում, իսկ զօրքերին՝ կալուածներում. մի քանի անհանգիստ գիւղերում էլ դրել են զինուորներ։ Վնասները դեռ որոշված չեն, բայց շատ մեծ են, որովհետև մի քանի կալուածներում 100 դեսեատին չինութեան փայտ են կտրել։ Կալուածատէրերն էլ չեն հաւատում գիւղացիների հանգստութեանը և թողնում հեռանում են քաղաք։ Սակայն քաղաքն էլ անհանգիստ վիճակում է. մի քանի օր շարունակ այնտեղ էլ խառնակութիւններ տեղի ունէին»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Մէշէդ, մարտի 10-ին

Բագուի ցաւալի դէպքերը այստեղ էլ արձագանք գտան։ Դեռ քանի օրեր առաջ թուրքերը աշխատում էին գրգռել տեղական պարսիկ ազգաբնակութիւնը փոքրաթիւ քրիստոնեաների, գլխաւորապէս հայերի դէմ, բայց շնորհիւ կառավարութեան ձեռք առած ազդու միջոցների, այն օրը որ սպասելի էր, ցոյց տեղի չունեցաւ։ Արդէն ամեն բան վերջացած էինք համարում. բայց դրանք խաբուսիկ յոյսեր էին. ցոյցը պատրաստվում էր, պակասում էր մի պատրուակ. այդ էլ դժուար չէր ֆանատիկոս ամբոխի համար։

Ցոյցի նախընթաց երեկոյեան լուր է տարածվում, թէ նկատված է, որ այս ինչ տնից մի պարսիկ կին է դուրս եկել (այդ գործում մեղադրվում է Լ. Զալմ առևտրական գործակատարը). պատրուակը լաւ էր հնարված։ Մարտի 9-ին առաւօտեան ամբոխը խռնվում է մզկիթում, ապա դիմում է տեղական մուշտէյիդին և հրաման խնդրում քրիստոնեաներին ջարդելու և նրանց ունեցածը գրավելու։ Ինչպէս ասում են, մուշտէյիդը արգելում է այդ և աշխատում է զսպել յուզված մտքերը. բայց ամբոխը կոյր է. նա ուշք չի դարձնում և դիմում է յանցաւոր կարծվածի մօտ, աւարի մատնում տունն ու խանութը և այրում։ Ապա խուժանը դիմում է դէպի հայերը։ Բաբեբախտաբար ռուսահպատակ քրիստոնեաները հիւպատոսարանն են ապաստանած լինում. կողոպտվում է մի հայի մագազին և մի տուն (կողոպտված տունը պատկանում էր եղբ. Տէր Մկրտչեանց առևտրական ֆիրմային)։ Կառավարութիւնը անմիջապէս միջոցներ է ձեռք առնում և սահմանափակում խռովութիւնները։ Լսում ենք, որ ագիտատօրների պարագլուխները կալանաւորված են։

Ջափաղանց գովելի էր Խօրասանեան ընդհանուր նահանգապետի եռանդը, որը կարողացաւ ժամանակին զսպել տալ ցոյցը և ապագայ բարդութիւնների առաջն առնել։

Թաւրիզեցի

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

17 մարտի

ՏՕԿԻՕ։ Ռուսաց զօրաբանակը յետ է նահանջում Սինցզենի ուղղութեամբ և կենտրոնանում է մօտաւորապէս 75 մղոն Ֆուշանից հիւսիս արևելք և Գերինից հարաւ։ Տեղագրութիւնը լեռնային է, ճանապարհները վատ և ծածկված հալչող ձիւնով։ Այդ շրջանում ռուսների պաշարը անբաւարար է։ Ռուսների թիւը զօրաբանակի մի կորպուս է, որ առաջ ռուսաց ձախ թեւն էր կազմում։ Աչքի առաջ ունենալով եապօնացիների մօտենալը Գերինին, ենթադրում են, որ ռուսները բաց կանեն իրանց բոլոր ոյժերը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Նիւ-Եօրկից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ Հոլլանդի սիստեմով շինած 12 ստորջրեայ մակոյկները աջողութեամբ հասել են Ռուսաստան։

ՆԻՑՑԱ։ Նիցցայում գտնվող Մագարջա Կապուրտալը, որ յայտնի է իբրև Հնդկաստանի մի նշանաւոր անձն, յայտնել է թղթակցին, որ Հնդկաստանում լարված հետաքրքրութեամբ հետևում են ռուս-եապօնական ընդհարմանը և աւելացրել է, որ եթէ պատերազմը բռնկվէր տասը տարի առաջ այն ժամանակ ամբողջ Ասիան կենթարկվէր հրդեհի։ Այժմ պայմանները փոխվել են և Անգլիան չէ կարող մտածել պատերազմի մասին, որը նրան օգուտ չի բերէ, քանի որ նա Ասիայում արդէն հասել է իշխանասիրական ծայրահեղ աստիճաններին։ Մագարջան ասել է, թէ նրա ներկայութիւնը Եւրօպայում ապացոյց է, որ Հնդկաստանում տիրում է խաղաղութիւն, որին ոչինչ չէ կարող խանգարել։

ԿՕՊԵՆՀԱԳԷՆ։ Պրինց Ֆրիդրիխ Վիլհելմը կը գայ թագաւորի ծննդեան օրը, իբրև գերմանական կայսրի ներկայացուցիչ։

ՍԱՐԱՏՈՎ։ Նահանգական զեմստվօի ժողովը որոշեց մասնաժողով ընտրել՝ տեղական պայմանների համեմատ ժողովրդական ներկայացուցչութեան հարցը մանրամասնօրէն քննելու համար։

ՍՈՒԽՈՒՄ. մարտի 17-ին։ Ցերեկվայ ժամը 11 1/2-ին այգու մօտից անցնող Սուխումի շրջանի գաւառապետ գնդապետ Պրօգուլբեցկու վրա մի անյայտ մարդ մի քանի գնդակներ արձակեց առանց վնաս հասցնելու. ոտրաժնիկները հրացանաձգութիւն սկսեցին փախչողի յետևից։

ԵԱԼՏԱ։ Քաղաքի կեանքը սովորական ընթացքն ընդունեց։ Դպրոցներում սկսվեցին պարապմունքները։ Վնասված օտարահպատակները կառավարութեանը պահանջներ ներկայացրին իրանց հիւպատոսների միջոցով, որոնք եկել էին Եալտա։

ՌԻԳԱ։ Նահանգապետի կարգադրութեամբ արգելված են ռուսաց գրականական ժողովարանի և նրա բաժանմունքների ժողովները։ Քաղաքի հեռաւոր ծայրում գնդակահար է է արված վագոնների գործարանի մի վարպետ։ Մարդասպանները փախել են։

ԿՐԵՄԵՆՉՈՒԳ։ Ջարագործների յարձակման ենթարկված և գլխից վիրաւորված օֆիցէր Կուլովը վախճանվեց։

ԴՎԻՆՍԿ։ Այսօր առաւօտեան ժամը 10-ին, ատրճանակի գնդակով ծանր վիրաւորվեց ոստիկանապետի օգնական Բուլիգինը։ Նրա վրա երեք անգամ գնդակ արձակեցին։ Ջարագործները փախան։

ԽԱՐԿՕՎ։ Քաղաքագլուխ պրօֆէսօր Պօգօբէլկօն առաջարկեց հրովարտակի հետ կապված խնդիրները քննելու համար մասնաժողով ընտրել։ Քաղաքային խորհուրդը վճռեց հրաւիրել այդ կազմի մէջ նաև կողմնակի մարդկանց և ընդունել մասնաժողովում նոյնպէս գրաւոր յայտարարութիւններ։

ԹԱՒՐԻԶ։ Վաղը նշանակված է թագաժառանգի մեկնումը դէպի Թէհրան։ Այստեղ ժամանեց նոր նահանգապետ Նիզամում Սալթանէն։

ՎԻԵՆՆԱ։ «Դէուչչէ Ֆօլկսբլատ» թերթը հաղորդում է, որ հարաւային Տիրօլի սահմանները ամրացնելու նպատակով աւստրիական զինուորական վարչութիւնը այնտեղ է ուղարկել 200 թնդանօթներից աւելի։

ՏՐԻԵՍՏ։ «Աւստրիական Լլօյդ»-ը յայտարարում է, թէ մարտի 20-ից «Լլօյդի» շոգենաւերը կանոնաւոր շրջաններ են կատարելու դէպի Բաթում։

18 մարտի

ՊԱՐԻԶ։ Մարտի 17 ին, «Ժուռնալի» թղթակից Լիւդվիկ Նօդօն, որ գերի էր ընկել Մուկդէնում, հեռագրում է, թէ նրան ազատել են առանց սահմանափակումների բացի արգելելուց վաղաժամ տեղեկութիւններ հաղորդելու եապօնական զօրաբանակի մասին։ Մուկդէնից մինչև Դալնիյ նա գնացել է բազմաթիւ ռուս գերիների հետ և այդ առիթով ասում է, թէ ռուս ժողովրդին մխիթարութիւն է իմանալ, որ եապօնացիները դէպի իրանց գերիները գովասանքի արժանի վերաբերմունք են ցոյց տալիս։

ԽԱՐԲԻՆ։ (սեփական թղթակցից)—Չինական—արևելեան ճանապարհի կառավարչի հրամանով արգելված է ծառայողների և մասնաւոր մարդկանց ընտանիքներին Խարբին մտնել։ Յետևի զօրաբանակի հրամանատարը արգելեց Խարբինից դուրս գալ այն մարդկանց, որոնք կարող են օգտակար լինել պատերազմի ժամանակ։ Այդ հրամանը կանանց չէ վերաբերում։ Խարբինը դադարկվում է։

ՄԻՆՍԿ։ Վաճառականների ժողովում գործակատարների յայտնած պահանջները քննելիս որոշված է առևտրական ձեռնարկութիւնները փակել իւրաքանչիւր օր երեկոյեան ժամը 9 ին և խնդիր յարուցանել գործակատարների և վաճառականների փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւն հիմնելու։

ԱԹԷՆՔ։ Այն պետութիւնները, որոնց պաշտպանութեան տակ գտնվում է Կրէտէն, յայտնել են, որ նրանք զօրքեր կուղարկեն կարգը վերականգնեցնելու համար և յայտարարութիւն են հրատարակել, թագաւորազն Գէօրգիի ցանկութեամբ 36 ժամ ժամանակամիջոց նշանակելով, որպէսզի ապստամբները զէնքերը ցած դնեն։

ՄՕՍԿՎԱ։ „Միջնակարգ դպրոցներին շրջաբերական է ուղարկված, որով առաջարկվում է ուսուցիչներին, զգուշանալ աշակերտներին զայրացնելուց ու գրգռելուց, դպրոցների տեսուչներին առաջարկված է ուշադրութիւն դարձնել ներվային ուսուցիչների վրա։

ԵԱԼՏԱ։ Քաղաքային խորհուրդը մերժեց քաղաքային միլիցիա կազմակերպելու նախագիծը։

ԼՕՆԴՕՆ։ Սան-Դօմինգօի ամերիկական դեսպանը Վաշինգտօն հեռագրել է, թէ տոներին բռնկվելու է ապստամբութիւն։ Նախագահը վճռեց Պօրտ օ Պրենս ուղարկել պատերազմական նաւ ծովային զինուորներով՝ ամերիկական հպատակներին պաշտպանելու համար։

ԼՕՆԴՕՆ։ Լօրդերի պալատում մարկիզ Բատը հաւաստիացրեց, թէ Աւղանիստանի հետ կապած դաշնագիրը ներկայանում է իբրև հաստատութիւն այն դաշնագրի, որ կապված էր հանգուցեալ Էմիրի հետ։

18 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պաշտօնապէս։ Ներկայ տարվայ փետրվարի 18-ի հրովարտակով Նորին Մեծութեանը հաճելի եղաւ հիմնել ներքին գործերի մինիստրի նախագահութեամբ առանձին խորհրդակցութիւն՝ քննելու այն միջոցները, որոնցով կարելի է իրագործել նոյն Բարձրագոյն հրովարտակում աւետած ցանկութիւնը, որով պէտք է հրաւիրվեն արժանաւոր, ժողովրդի հաւատարմութիւնը վայելող, ժողովրդի կողմից ընտրված մարդիկ՝ մասնակցելու ենթադրված օրէնսդրութիւնների նախնական մշակմանն ու քննութեանը։ Բարձրագոյն այդպիսի կամքը կատարելու նպատակով խորհրդակցութեան նախագահը առանց յետաձգելու սկսեց իրան յանձնված մինիստրութեան մէջ քննել գործի վերաբերեալ այն նիւթերը, որոնք լուսաբանում են լուծելիք հարցի ամենագլխաւոր կողմերը։ Ապագայ խորհրդակցութեան տարրերի բարդութիւնը և Բարձրագոյն հրովարտակում նախատրոշած անհրաժեշտութիւնը պատշաճաւոր զգուշութեամբ կեանքի մէջ մտցնելու նախագծած բարենորոգութիւնը—այդ բոլորը դրդեցին ներքին գործերի մինիստրին առանձին զգուշութեամբ կանգ առնել խորհրդակցութեան նախապատրաստական աշխատանքները կանոնաւորապէս դասաւորելու վրա։ Այդ տեսակէտից անկարելի էր աչքի առաջ չառնել, որ եղած նիւթերը և թէ զանազան մարդկանցից ու հիմնարկութիւններից տրված նախագծերն ու ենթադրութիւնները տարբերվում են միմեանց հայեցակէտերի և դատողութիւնների բազմազանութեամբ ապագայ խորհրդակցութեանը ենթակայ խնդրի թէ գլխաւոր հիմունքների և թէ մանրամասնութիւնների վերաբերմամբ։ Այդպիսի պայմաններում, այդ բոլոր, ոչ բաւարար չափով մշակված նիւթերն ու ենթադրութիւնները խորհրդակցութեան քննութեանը ներկայացնելը կառաջացնէր մեծ դժուարութիւններ և կը դանդաղեցնէր խորհրդակցութեան աշխատանքները։ Գործի այդպիսի դրութիւնը առաւել ևս անյարմար է այն պատճառով, որ խորհրդակցութիւնը, աչքի առաջ ունենալով իր վրա դրված պարտականութիւնը և մեր հայրենիքի տեղական յատկութիւնները, չէ կարող կազմվել միայն վարչութիւնների ներկայացուցիչներից և պետական բարձր իշխանաւորներից, այլ պէտք է իր կազմի մէջ միացնէ նոյնպէս և այն մարդկանց, որոնք իրանց գիտութեամբ ու գործունէութեամբ յայտնի են դարձել պետական և հասարակական կեանքի զանազան ասպարէզներում և որոնք առհասարակ մօտ ծանօթ են կայսրութեան առանձին տեղերի պայմանների և քաղաքացիութեան զարգացման աստիճանի հետ։ Այդ պատճառով խորհրդակցութիւնը անհրաժեշտօրէն պէտք է ունենայ բազմակողմանի կազմ և նրա մէջ չեն կարող առաջ չը գալ հայեացքների նշանաւոր, թերևս էական տարբերութիւն քննելիք հարցի զանազան կողմերի վերաբերմամբ։ Այդ պատճառով, գործը շտապեցնելու և խորհրդակցութեան ըղբաղմունքների աջող ընթացքի համար ներքին գործերի մինիստրը անհրաժեշտ համարեց այժմ և եթ, նիւթեր հաւաքելուց անկախ, ըսկսել որոշել այն նախնական հիմունքները, որոնցով կարող է իրականանալ Բարձրագոյն իշխանութեամբ նախատրոշած ցանկութիւնը՝ հրաւիրել ժողովրդի կողմից ընտրված մարդկանց մասնակցելու ենթադրված օրէնսդրութեան մասին լինելիք նախնական խորհրդակցութեանը. ապա այդ կարծիքները տալ մինիստրների խորհրդին և դրանից յետոյ արդէն ենթարկել վերջնական մշակման ու քննութեան այն յատուկ խորհրդակցութեանը, որ պէտք է կազմվի փետրվարի 18-ի հրովարտակի համաձայն, այդտեղ աչքի առաջ ունենալով նաև մինիստրների խորհրդում յայտնած կարծիքները։ Հարցը այդպէս դնելով, բոլոր նախապատրաստական աշխատանքները կարող են վերջանալ երկու երեք ամսից ոչ ուշ, չը նայելով նրանց բարդութեանը և կայսրութեան ծայրերի մասին զանազան տեղեկութիւններ հաւաքելու անհրաժեշտութեանը և Բարձրագոյն կամքի իրագործման հարցը բազմակողմանի լուսաբանութիւն կը ստանայ, համաձայնեցնելով ընդհանուր պետական շահերը կայսրութեան զանազան մասերի տեղական օգուտների ու կարիքների հետ։ Իր այդպիսի ենթադրութիւնների մասին ներքին գործերի մինիստրը ամենահպատակօրէն զեկուցեց Նորին Մեծութեան Բարձրագոյն բարեհաճութեանը և Թագաւոր Կայսրին հաճելի եղաւ ներկայ տարվայ մարտի 16-ին այդ մասին հաւանութիւն տալ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մարտի 17-ին Հեռաւոր Արևելքից պաշտօնական տեղեկութիւններ չեն ստացված։ Բարձրագոյն հրովարտակով Մեծ Իշխան Միխայիլ Ալէքսանդրօվիչը նշանակված է նախագահ այն մասնաժողովի, որ շինելու է Մօսկվայում արձան Կայսր Ալէքսանդր III-ին։ Նշանակված են՝ առաջին սիբիրական զօրաբանակի կօրպուսի հրամանատար գեներալ լէյտէնանտ Շտակելբերգը և Եապօնիայի դէմ գործող զօրաբանակի շտաբի գլխաւոր գեներալ լէյտէնանտ Սախարօվը—իբրև անդամներ վիրաւորների մասին հոգացող Ալէքսանդրեան կօմիտէտի. առաջին մանջուրական զօրաբանակի դաշտային շտաբի գլխաւոր գեներալ լէյտէնանտ Խարկեվիչը—Եապօնիայի դէմ գործող ծովային և ցամաքային ոյժերի ընդհանուր հրամանատարի շտաբի գլխաւոր։ Բարձրագոյն հրամայված է՝ գնդապետ Գեսկետին լինել Սամարկանդի նահանգի զինուորական նահանգապետ. Ղրիմի նահանգապետ Տրեպօվին—ներկայ լինել պետական սենատում, ստանալով գաղտնի խորհրդականի աստիճան։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Բ. Դուռը պատրաստում է հաշտարագրութիւն պետութիւններին։ Նրա մէջ բօլգարական կառավարութիւնը մեղադրվում է այն բանում, թէ օգնութիւն է ցոյց տալիս այն չետաներին, որոնք թալաններ ու սպա-

նութիւններ են կատարում Մակեդոնիայում։ Հաղորդագրութիւնը միացրած է այն փաստաթղթերի պատճէնները, որոնք գտնվել են սպանված խմբապետ Ապոստոլի մօտ։ Այդ փաստաղթերը ցոյց են տալիս, որ բուլգարական իշխանութիւնները օգնել են հրոսակախմբերին։

ԼՈՆԴՈՆ։ Լրագիրները, յիշելով թէ Վիլհելմ կայսրը առաջինն էր, որ ուշադրութիւն դարձրեց դեղին վտանգի վրա, մատնանիշ են անում, թէ Մարօկկոում գոյութիւն ունի մի ուրիշ մահմեդական վտանգ։ Թէ ինչպիսի ըղձացմունքներ են տածում դէպի Վիլհէլմ կայսրը, երևում է այն հարցադրումից, որ արված է համայնքների ժողովում։ Պահպանողական Ջօրջ Բարգլէյը հարցրեց զինւորական մինիստրից, թէ արդեօք երբ Վիլհէլմ կայսրը այցելէ Գիբրալտարը, նրան ցոյց պէտք է տալն բերդի այն մասերը, որոնք անմատչելի են անգլիական հպատակներին։ Ֆօրստէրը պատասխանում է, թէ դա կախված է Թագաւորի հրամանից և Գիբրալտարի օֆիցէրների տակտից։

ՍՈՒԽՈՒՄ։ Սուխումի գաւառապետի վրա կատարված յարձակման հանգամանքներից պարզվում է, որ նա նկատելով իրան հետևող կասկածելի մարդկանց, կարգադրութիւն է արել նրանց ձերբակալել։ Վերջինները գնդակներ են արձակել միայն պահապանների վրա։

ԼԻՍԱԲՕՆ։ Գերմանական կայսրը «Համբուրգ» շոգենաւով մէկնեց դէպի Տանժէր։ Թագաւորների անջատումը ամենասրտագին բնաւորութիւն էր կրում։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Կրէտէից հաղորդում են, որ պետութիւնների սպառնալիքը զինված միջամտութեան մասին բարդացրեց դրութիւնը։ Ապստամբների ղեկավարները գնում են երկրի ներսը մեծ խմբեր կազմակերպելու։ Ժանդարմերիան ստիպված եղաւ հեռանալ Լակկօսից, որ գրաւել են ապստամբները։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ինֆանտէրիայի գեներալ Լենևիչի ամենահպատակօրէն հեռագիրը Նորին Կայսերական Մեծութեանը մարտի 17-ից։ «Գիշերը զօրաբանակներում առանց փոփոխութիւնների անցաւ։ Թշնամին երկաթուղուց դէպի արևելք զինված մասերի գործունէութիւն է ցոյց տալիս։ Գիշերը շատ ձիւն եկաւ։ Բամին դադարեց»։

ՆԷԱՊՕԼ։ Գերմանական կայսրի և իտալական Թագաւորի տեսակցութիւնը նշանակված է մարտի 24 ին։

ԿՕՎՆԱ։ Նահանգապետի հրաւիրած գործարանատէրերի ժողովում պարզվեց, որ օրավարձը աւելացրած է բանուորների ընդհանուր թւի 73% համար, իսկ աշխատանքի ժամանակը կրճատած է շաբաթը $5^1/2$ ժամով բանուորների թւի 79%-ի համար։ Ենթադրվում է բժշկական օգնութիւն հասցնել ընտանիքներին, դպրոցներ, գրադարաններ, ընթերցարաններ և ճաշարաններ բանալ։ Որոշված է Կօվնայում միջնորդ դատարան հիմնել գործարանատէրերի և բանուորների միջև պատահած թիւրիմացութիւնները լուծելու համար։

ԿԱԶԱՆ։ Ազնուականների նահանգական արտակարգ ժողովը ընտրած մասնաժողովին յանձնարարեց մշակել փետրվարի 18-ի հրովարտակի հետ կապ ունեցող հարցերը։ Մասնաժողովը իբրև բանիմաց մարդկանց հրաւիրեց համալսարանի պրօֆէսօրներին։ Որոնց մասնակցութեամբ երկու նիստ ունեցաւ, որ շատ կենդանի անցան։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Վլադիմիրի նահանգը անապահով է յայտարարված խօլերայի պատճառով։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԻՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
ՁԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի. ներքին և ներդային
Մ. Գ. ԱԻՆՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներակ և վիրաբուժութիւն։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.
Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի
Դ. Ա. ԹՈՐՈՍԵԱՆՑ—1—$1^1/2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
. Ա. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Ա. Գ. ՍԱԼՕԼՕՎ ատամնաբոյժ. 9—11 ժ.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇԵՐՓԻՆԻՆԱ—$1^1/2$-2 ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—$7^1/2$—8 ժ.
Պ. Ա. ԱՐԳԱՋԻԱՆԻ. Կատարում է միկրօ-քիմիական և բակտէրիօլօգիական հետազօտութիւններ։
Օ. Ա. ԱՌՎԱՆԻՏԱԿԻ—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.։
Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցում ընդունվում են և գիշերօթիկ հիւանդներ։
Հիւանդանոցի կառավարիչ՝ Բժ. Կ. Ի.

ՄՈՂՆՈՒ Ս. ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑՈՒ

երեցփոխը այսու յայտարարում է, որ առաջիկայ կիրակի, ներկայ մարտի 20 ին, ս. պատարագի ժամանակ, մօտ կէսօրին, յատուկ հրաւէրով։

ՔԱՐՈԶ է խօսելու ԲԵՆԻԿ վարդապետը այս բնաբանով՝ «Զի դուք յազատութիւն կոչեցեալ էք, եղբարք, միայն զի ազատութիւն ձեր ոչ լինիցի ի պատճառս մարմնոյ, այլ սիրով ծառայեցէք միմեանց (Գաղատացւոց Թուղթ, Ե. 13)։ 1—2

Հոգևոր իշխանութեան կարգադրութեան համաձայն ամսոյս 20-ին, կիրակի օրը ժամը 12 ին, ս. պատարագից յետոյ կատարվելու է քաղաքիս ս. Մինաս եկեղեցու նոր երեցփոխի ընտրութիւն, ուստի նոյն եկեղեցու մեծապատիւ ծխականները հրաւիրվում են նշանակեալ ժամին յիշեալ եկեղեցին մասնակցելու ընտրութեանը։
Գործակալ Յովհաննէս աւագ քահ. Մարտիրոսեան։ 1—1

Թարգմանված է և շուտով կը յանձնվի տպագրութեան
Լ. Ն. Տօլստօյի
«ԿՐԵՅՑԵՐԵԱՆ ՍՕՆԱՏ»
Թարգմ. Մ. Մ. Ղազարեան։
ա. օ. 1—5

Յանձնված է մամուլին
Ի. ՎԱԶՕՎԻ
ԼՃԻ ՏԱԿ
Վէպի երկրորդ մասը, թարգ. Յովհ. Առաքաջեանի
Պահեստը լինելու է բացառապէս «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցը։ 1—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
Ընտրած Յանձնաժողովը Բագւում այս տարվայ փետրվարի 6—9-ի խառնակութիւնների ժամանակ վնասվածներին օգնելու համար՝ սրանով յայտարարում է, որ մարտի 15-ից յետոյ այլ ևս ոչ մի խնդիր նպաստ տալու մասին չէ ընդունում։ 1—1

Զգուշացէք կեղծումներից
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ
ԲՕՐՆՕ-ՏԻՄՕԼԵԱՆ ՍԱՊՕՆ
Դեղագործ
Ի. Ֆ. ԻՒՐԳԷՆՍԻ
Ոչնչացնում է պզուկները, այրվածքները, դեղին բծերը, ուռոյցքները և ազդում է աւելորդ քրտնաբերութեան վրա. ոչնչացնում է վատ հոտը։ Յանձնարարվում է իբր տուալէտի անուշահոտ սապօն բարձրագոյն տեսակի։
Ոսկէ մեդալ Լօնդօնում 1893 թ.
Կտորի գինը 50 կ., $1/2$ կտորը 30 կ.։
Ծախվում է բոլոր ամենալաւ դեղատներում, դեղապահեստներում և անուշահոտութիւնների խանութներում։
Բոլոր Ռուսաստանի համար գլխաւոր պահեստը Գ. Ֆ. Իւրգէնսի մօտ Մօսկվայում։ (4, 19) 4—24
Այս յայտարարութիւնը տպված է «Правитель. Вѣстникъ»-ի № 43/1903 թ.։

Բժիշկ Ա. Միխիթարեանց

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներ ամենայն օր, առաւօտ. 12—2. երեկոյեան 6—8 Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանօֆի, դեղատան կից։ (տ. օ.) 39—80

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Մ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Նախկին օրդինատօր Մօսկվայի համալսարանի կլինիկայի
Ընդունում է յատկապէս միզանցքասեռական, սիֆիլիսի և կաշու հիւանդութիւններ ունեցողներին։ Ընդունելութիւնն ամեն օր՝ 10—11 ժամին առաւօտեան և 6—8 ժամին երեկոյեան։ Ռտիշչևսկի փող. № 1, «պօժարնի կօմանդի» դիմացը. տէլէֆօն № 711. (ա. օ.) 8—10

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Ա. Ստեփանեան

Ընդունում է առաւօտեան 9—2 և 5—7, Վելեամինսկայեա փ. № 8.

ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑԻ
հեղինակութիւնները.
Նոր տպագրութեամբ, ուղղած եւ լրացրած։
I ՊԷՊՕ
Կատակերգութիւն երեք արարուածով, երրորդ տպագրութիւն։
Գինն է 50 կ.
II ԽԱԹԱԲԱԼԱ
Կատակերգութիւն չորս արարուածով, երկրորդ տպագրութիւն։
Գինն է 50 կ.
Վաճառվում են Թիֆլիսում՝ Կենտրօնական, Կովկասեան և «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցներում, և Բագւում տիկին Մ. Սունդուկեանցի գրավաճառանոցում։ (չ.հ.շ.) 10—10

Լոյս է տեսել և վաճառվում է
ԽԱԺԱԿ
«ՀԱՐԿԵՐԸ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆՈՒՄ»
Գինն է 40 կօպէկ
Դիմել Թիֆլիս—«Գուտտենբէրգ» գրախանութը։ Անհուսալը 5 հատ ցանկացողը կարող է դիմել հեղինակին, «Մշակ»-ի խմբագրութիւն։

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Գ. Ա. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ

Մասնագէտ միզային և սիֆիլիտիքական հիւանդութիւնների,—ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 12 ժ.—1 ժ. երեկոյեան՝ 6 ժ.—9 ժ.։ Կուկիա, Սեմեօնօվսկայեա փ. № 20.
(ո. կ. ե.) 23—30

Շարունակվում է բաժանորդագրութիւնը
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԻԿ ԹԵՐԹ
Նկարազարդ կիսամսեայ հանդէս
(ԵՐԿՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ (1904—1905)
Աշխատակցութեամբ Թիֆլիսի, գաւառների և արտասահմանի շատ բժիշկների
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է ԱՄԵՆ ՏԵՂ
Տարին—2 ր. 50 կօպ. (Արտասահման 8 ֆրանկ).
Կէս տարին—1 ր. 75 կօպ. Երեք ամիսը—1 ր.
Նոր բաժանորդները կը ստանան բոլոր լոյս տեսած համարները իրանց յաւելուածներով։
Առանձին համարները ծախվում են 10 կօպ.
Ապառիկ բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։
Բաժանորդագրական տարին հոկտեմբերից հոկտեմբեր է։
Անցեալ տարվայ մնացած համարները (№ 7 ից մինչև 24) իրանց յաւելուածներով արժեն բաժանորդների համար 1 րուբլի։
Օտար քաղաքներից դիմում են. Тифлисъ, редакція «Арогджапаик Терт» կամ Тифлисъ, Книжный магазинъ «Гуттенбергъ».
Արտասահմանից. Tiflis, Rédaction de la Revue «Arogdjapaik Tert».
2—3 Խմբագիր-հրատարակիչ Դ-ր Վ. Արծրունի

ԴԷՊՕ
ԱՌԱՋԻՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„Եղբ. Յակոբջանեանցներ եւ Սարգսեանց"
Պատրաստի հագուստեղէնի խանութում (Միքայէլեան կամուրջ, Քամոյեանի տուն № 25—30) մշտական ստացվում են մեծ քանակութեամբ կանանց, տղամարդկանց և երեխաների համար ամենավերջին ամառվայ սեզօնի տարազով պատրաստած հագուստներ։
Գները չափաւոր են և առանց սակարկութեան։ (շ. հ.) 28—100

Կ Ի Ր
Ծ ա խ վ ո ւ մ է ա մ ե ն ա ը ն տ ի ր Զ ե գ վ ի Կ Ի Ր
Գ. Ա. Սրօրչիկեանցի եւ որդւոց չոգեգործարանից
(Նախկին Խօզօբսկու)
որ գտնվում է Անդրկովկասեան երկաթուղու Քսանկա կայարանում։ Պահեստը Թիֆլիսում. Ելիսավետինսկայա և անկիւն Բակինսկայա փողոցների։
(հ. ո. շ. շ. շ. շ.) 3—6

Ս. Պետերբուրգի ռեզինայական արդիւնագործութեան ընկերութեան
ԱՄՈՒՐ, ՃԱՇԱԿՈՎ և ԹԵԹԵՒ, ԿԱՆԱՆՑ, ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ և ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ
ԿՕՇԻԿՆԵՐ,
նոյնպէս և սկօրօխօդներ ու սանդալներ կարելի է ստանալ Թիֆլիսում և Անդրկովկասի միւս քաղաքներում ԱՄԵՆԱԼԱՒ վաճառատներում։
ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
С.ПЕТЕРБУРГЪ.
Խնդրվում է ուշք դարձնել ֆաբրիկայի նշանի վրա։

„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԷՅՇԷԼԷՐ"
Առևտրական տան պահեստում կայ ընտրութեան համար մեծ քանակութեամբ ռուսական եւ արտասահմանեան արդիւնագործութեան
ԿԱՃՈՒՇԷՆԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ
Տէլէֆօն № 346. 81—45 Երևանեան հրապարակի վրա։

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 18-го Марта 1905 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» ընկ. Электропечатня типографскаго Т—ва „Гермесъ". Мал. ул. №15